

dat in de aanbevelingen van de Juristengroep wordt voorgesteld". Hoewel zij menen dat het verhogen van de kwaliteit en waarborging van de belangen van gedupeerden naar verwachting met zich brengt dat "twijfelachtige organisaties en organisaties met twijfelachtige motieven" de pas wordt afgesneden doordat deze niet-ontvankelijk worden verklaard, spreken de auteurs tegelijkertijd de vrees uit dat er geen organisaties meer zullen opkomen die in de ontstane leemte kunnen voorzien. Het huidige wetsvoorstel overziende, deel ik die vrees. De auteurs pleiten daarom voor een actievere rol van toezichthouder, zoals de ACM en de AFM. Uit de parlementaire geschiedenis (Kamerstukken II 2005/06, 30411, 3) volgt echter dat toezichthouders, zoals Bauw en Van der Linden ook zelf aangeven, terughoudend gebruik te maken van de bevoegdheid om langs de weg van art. 3:305b BW de belangen van gedupeerden te behartigen. Het komt mij ook niet logisch voor dat een onafhankelijke toezichthouder een bij uitstek partijdige rol inneemt als eiser en belangenbehartiger namens een bepaalde groep in een collectieve actie.

22. Naar mijn oordeel is de onderhavige uitspraak van de rechtbank nu juist een prachtig voorbeeld dat we in Nederland niet overdreven bang hoeven te zijn voor misbruik van ons collectief actierecht. Ik zou er daarom voorstander van zijn om onder het bestaande kader van de open norm van art. 3:305 lid 2 BW het aan de rechterlijke macht over te laten om onder de claimstichtingen het spreekwoordelijke kaf van het koren te scheiden. Zoals ook uit een recent onderzoek van Tillema naar voren komt, lijkt het overigens met de door de wetgever gevreesde wildgroei aan claimstichtingen alleszins mee te vallen (l. Tillema, 'Commerciële motieven in privaatrechtelijke collectieve acties: olie op het vuur van de claimcultuur?', *Ars Aequi* 2016 (mei), p. 337-346). Ik ben dan ook bezorgd dat de wetgever nu dreigt door te schieten en het gevolg van de invoering van het onderhavige wetsvoorstel zal zijn dat het voeren van collectieve actie nog uitsluitend is voorbehouden aan (i) een selecte groep *repeat players*, die daar toch ook haar eigen (al dan niet commerciële) motieven voor heeft, en (ii) ad hoc stichtingen die door professionele en doorgaans zeer winst gedreven *litigation funders* worden ondersteund. Overigens bevatten noch de aanbevelingen van de juristengroep, noch het wetsvoorstel opvallend genoeg regels over het onderwerp van procesfinanciering. Hoewel de Europese Commissie in 2013 ook aanbevelingen over dit onderwerp heeft gedaan (zoals het invoeren van een verbod op een rente die berekend wordt als een percentage van de schadevergoeding die aan slachtoffers wordt betaald), blijft deze materie onaangeroerd. Terwijl juist daarover bij consumentenorganisaties grote zorgen leven.

23. Daarnaast valt te voorspellen dat het Nederlandse collectieve actieregime in internationale geschillen met de in art. 3:305a lid 3 (b) geformuleerde *scope rule* minder aantrekkelijk zal worden. De kans dat zaken als *Converium* («JOR» 2012/51) na invoering van dit wetsvoorstel nog aan de Nederlandse rechter zullen worden voorgelegd neemt aanzienlijk af. Weliswaar geldt deze *scope rule* (nog) niet voor stichtingen die een vaststellingsovereenkomst sluiten en deze onder het regime van de WCAM voorleggen aan de Nederlandse rechter. Maar nu het wetsvoorstel schikkingsonderhandelingen met de exclusieve belangenbehartiger inbedt in collectieve actieprocedures, zal een verweerder snel geneigd zijn om met schikkingsonderhandelingen af te wachten of een dergelijk stadium zal worden bereikt. Het is immers niet ondenkbaar dat een verweerder anders met de 'verkeerde' stichting zaken doet. Waar voormalig minister van justitie Hirsch Ballin in 2008 het Nederlands recht op de afwikkeling van massaschade nog als inspiratiebron zag voor de ontwikkeling van het Europese recht op dit terrein, lijkt met het

onderhavige wetsvoorstel de angst voor 'Amerikaanse toestanden', wat die dan ook zijn, een flinke stap terug te worden gezet in de collectieve toegang tot het recht. Het is te hopen dat ons parlement na kennisname van de recente uitspraken van lagere rechters, waaronder de onderhavige uitspraak, zich nog eens de vraag zal stellen of dat nu echt nodig is.

P. Haas

AKD advocaten, notarissen en belastingadviseurs

223

Rechtbank Den Haag
30 september 2016, nr. C/09/503663/HA RK
16-27
ECLI:NL:RBDHA:2016:11933
(mr. Bom)
Noot A.M. Dumoulin-Siemens

Stichtingenrecht. Ontbinding stichting. Toezichthouders. Belanghebbende.

Ontslag van bestuur van een stichting en ontbinding van de stichting. Verzoeker is niet-ontvankelijk als belanghebbende. Binnen de stichting kan (indirect) voldoende controle op het bestuur van de stichting worden uitgeoefend dat kring van belanghebbenden niet hoeft te worden opgerekt tot verzoeker ('twee kringenleer').

[BW art. 2:21 lid 4, 2:298 lid 1]

Als eerste en meest verstrekkende verweer zal de rechtbank bespreken of [verzoeker] kan worden beschouwd als belanghebbende in de zin van art. 2:298 lid 1 BW of art. 2:21 lid 4 BW en in die zin het onderhavige verzoek kan doen. [verzoeker] beschouwt zichzelf als belanghebbende, omdat hij sinds 1986 lid is van het ANV en daarvan tussen juni 2004 en juni 2012 bestuurder was. Daarnaast is hij sinds december 2009 bestuurslid van de ANV-afdeling Nederland.

In zijn uitspraak van 10 november 2006 (ECLI:NL:HR:2006:AY8290) heeft de Hoge Raad de criteria geformuleerd aan de hand waarvan beoordeeld kan worden of een verzoeker kan worden aangemerkt als belanghebbende. De geformuleerde criteria staan bekend als de 'twee kringenleer', en komen erop neer dat er twee categorieën van belanghebbenden bestaan, namelijk (i) degenen, die bij de uitkomst van de procedure een eigen belang hebben en (ii) degenen die op een andere wijze zo nauw zijn betrokken bij het onderwerp dat zij op grond van die betrokkenheid een belang hebben om in de procedure te verschijnen.

Uit hetgeen over en weer is gesteld komt de rechtbank tot de conclusie dat [verzoeker] niet behoort tot de door de Hoge Raad onder (i) geformuleerde categorie: [verzoeker] heeft niet een eigen belang bij de uitkomst van de procedure. Het enkele feit dat [verzoeker] lid is van het ANV en bestuurslid van de landenafdeling Nederland is onvoldoende om van een eigen belang te kunnen spreken.

De vraag is vervolgens of [verzoeker] in zijn (dubbele) hoedanigheid van lid van het ANV en bestuurslid van de landenafdeling Nederland op een zo nauwe wijze betrokken is dat hij op grond daarvan een belang heeft om in de procedure te verschijnen (categorie ii). Voor de beoordeling of iemand al dan niet als belanghebbende kan worden beschouwd kan mede van invloed zijn of er een (andere)

structuur aanwezig is, die tegenwicht kan bieden tegen het zelfstandig en/of eigenmachtig optreden van het bestuur van de stichting.

De statuten van de Stichting kennen geen bepaling dat er een ander orgaan dan het bestuur is. De te beantwoorden vraag is dus of er via een andere weg voldoende controle op het bestuur van de Stichting kan plaatsvinden.

Tussen het bestuur van de Stichting en het dagelijks bestuur van het ANV bestaat een personele unie: de leden van het dagelijks bestuur van het ANV vormen tevens de leden van het bestuur van de Stichting (rechtsoverwegingen 2.7 en 2.8).

Het ANV is een vereniging, waarbij de algemene ledenvergadering het bestuur benoemt (art. 9 lid 1 van de statuten) en een bestuurslid kan schorsen en kan ontslaan (art. 9 lid 9 van de statuten). Door bestuursleden te benoemen en in voorkomend geval te schorsen of zelfs te ontslaan kan de algemene vergadering controle uitoefenen op het bestuur van het ANV. Indirect, vanwege de personele unie tussen het dagelijks bestuur van het ANV en het bestuur van de Stichting kan de algemene vergadering van het ANV hierdoor ook invloed uitoefenen op het bestuur van de Stichting.

Ontslag als bestuurslid van het ANV heeft immers ook ontslag als bestuurslid van de Stichting tot gevolg.

Alles bijeengenomen komt de rechtbank tot het oordeel dat de algemene vergadering van het ANV het beleid van het bestuur van de Stichting kan controleren door in voorkomend geval de schorsing en/of het ontslag van de bestuursleden van het ANV en daarmee ook de bestuursleden van de Stichting te agenderen, in stemming te brengen en, in geval van meerderheid van stemmen, tot schorsing en/of ontslag te beslissen. In dat proces hebben de afgevaardigden van de landenafdelingen steeds de doorslaggevende stem. Onder die omstandigheden kan, naar het oordeel van de rechtbank, in voldoende mate controle plaatsvinden op het beleid van de Stichting en bestaat er geen noodzaak om de kring van belanghebbenden in dit geval zodanig op te rekken dat [verzoeker] als belanghebbende kan of moet worden aangemerkt. Als gevolg daarvan komt de rechtbank tot het oordeel dat [verzoeker] niet als belanghebbende in deze procedure kan worden aangemerkt, te meer ook omdat hij als bestuurslid van de ANV-landenafdeling Nederland invloed kan uitoefenen op het stemgedrag in de algemene vergadering van het ANV. De conclusie zal derhalve zijn dat [verzoeker] in zijn verzoek niet-ontvankelijk zal worden verklaard.

[verzoeker],
wonende te [woonplaats],
verzoekende partij,
verder te noemen: [verzoeker],
advocaat: mr. J.L.A. Nicolai,
tegen
de stichting *Stichting ANV Fondsen*,
gevestigd te Den Haag,
verwerende partij,
verder te noemen: de Stichting,
advocaat: mr. V.H.B. Kruit.

Rechtbank:

1 Het procesverloop

1.1. [verzoeker] heeft de rechtbank bij verzoekschrift (met 12 producties), bij de griffie ingekomen op 18 januari 2016, verzocht (primair) alle bestuurders van de Stichting met onmiddellijke ingang te ontslaan en een nieuw, onafhankelijk bestuur bij de Stichting te benoemen en (subsidiar) de Stichting met onmiddellijke ingang te ontbinden en een onafhankelijke vereffenaar bij de Stichting te benoemen. De Stichting heeft op 4 mei 2015

een verweerschrift (met 13 producties) voor de aanvankelijk voor 11 mei 2016 bepaalde mondelinge behandeling ingediend.

1.2. Daarnaast heeft [verzoeker] nog een reactie op het verweerschrift d.d. 9 mei 2016 ingediend.

1.3. Na nadere bepaling heeft op 2 september 2016 de mondelinge behandeling van het verzoek plaatsgevonden. Verschenen zijn [verzoeker] in persoon en namens de Stichting [vertegenwoordiger], beide partijen bijgestaan door hun advocaten. Tijdens de mondelinge behandeling is door de advocaat van de Stichting een pleitnota overgelegd. Van het verhandelde ter zitting heeft de griffier aantekeningen gemaakt, die zich in het procesdossier bevinden.

1.4. Uitspraak is bepaald op heden.

2 De feiten

2.1. Bij testament van 12 juni 1942 heeft mr. H.L.A. Visser bepaald dat voor de helft van zijn vermogen het Algemeen Nederlands Verbond te 's-Gravenhage tot zijn erfgenaam wordt benoemd, [citaat uit het testament] "onder de verplichting voor deze instelling om hetgeen zij uit mijn nalatenschap verkrijgt afzonderlijk te blijven administreren en om van de zuivere inkomsten van dit kapitaal ten minste zeven/achtste gedeelte zoveel mogelijk jaarlijks of twee jaarlijks gelijkelijk te besteden voor de volgende doeleinden

I. zedelijke en/of materiele steunverlening aan diegenen, vooral Nederlanders, die door of ondanks hun goed karakter zijn of dreigen te worden benadeeld, door beloning van werkelijke verdiensten en door afwijzing van succesjacht; om te beginnen in het bijzonder door het instellen van (school)prijzen tot aanmoediging van goed karakter, die, in tegenstelling tot knapheidsprijzen hier te lande zeldzaam of niet voorkomen.

II. Steunverlening aan praktische, tevens zuiver culturele werkzaamheden, in het bijzonder ten dienste van culturele ontdekkingen in Nederlandsche laboratoria, bij voorkeur ten bate van lichamelijk en geestelijk welzijn; onder meer wordt hier bedoeld op onderzoeken en middelen ter bestrijding en voorkoming van gevaren, die de menschen bedreigen van den kant der natuur, zoo bijvoorbeeld door onweer of bliksem-inslag.

III. medewerking aan het voorkomen van alles wat met hypercultuur en verder met paniek, psychische epidemie en gevaarlijke massasuggestie in het bijzonder in Nederland samenhangt; door bevordering van ook op experimenten berustende studie dienen daaruit voortvloeiende maatregelen te worden voorbereid.

IV. uitloving van een prijs voor een hoogstaand Nederlandsch tooneelstuk en voor een voortreffelijk door een Nederlander gecomponeerd melodieus, dus niet hyper-modern muzikaal werk; ter bevordering der grootst mogelijke objectiviteit dient de inzending onder motto te geschieden; indien volgens de uit drie hoogstaande deskundige personen bestaande jury (door het Bestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond te benoemen) evenmin van hoogstaand als van voortreffelijk sprake is, wordt geen prijs toegekend."

2.2. Mr. H.L.A. Visser was een Joodse filosoof en jurist, die tijdens zijn leven werkzaam was als advocaat, jurist en wetenschapper, met bijzondere belangstelling voor het strafrecht, massapsychologie en mensenrechten. Op 28 mei 1943 maakte hij een eind aan zijn leven om te ontkomen aan deportatie naar een concentratiekamp.

2.3. De erfenis van mr. H.L.A. Visser staat bekend als het 'Visser-fonds' of het 'Visser-Neerlandia Fonds' (hierna: het Fonds).

2.4. De Stichting is in 1993 opgericht, mede ten behoeve van het afzonderlijk geadmistrreerde Fonds. Sindsdien administreert de Stichting het Fonds en daarnaast nog enkele andere,

kleinere fondsen. Artikel 3, lid 1 onder a. en b. van de statuten van de Stichting luidt als volgt:

“De stichting heeft tot doel: (a.) het overnemen van fondsen van het ANV en daarmee gelieerde rechtspersonen, welke afzonderlijk worden geadministreerd en welke fondsen, of de revenuen daarvan, een afzonderlijke bestemming hebben zoals bijvoorbeeld ingevolge een testamentaire beschikking of een schenking; (b.) het beheren van de sub a bedoelde fondsen en het besteden van die fondsen en/of de revenuen daarvan overeenkomstig de bestemming als bedoeld onder a, daarbij voorstellen van het ANV in aanmerking nemend.”

2.5. De oprichtster van de Stichting was de vereniging Algemeen-Nederlands Verbond (hierna: ‘ANV’). Het ANV is oorspronkelijk opgericht in 1898 en stelt zich volgens de preambule bij haar statuten ten doel *de handhaving en de ontplooiing van de Nederlandse taal- en cultuurgemeenschap, waar ook ter wereld*.

2.6. Het bestuur van de Stichting bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur van het ANV (artikel 4, lid 1 van de statuten van de Stichting).

2.7. Het dagelijks bestuur van het ANV bestaat uit de voorzitter, de plaatsvervangende voorzitter, de secretaris en de penningmeester van het bestuur van het ANV, dat overigens uit negen leden bestaat (artikel 8, leden 1 en 2 van de statuten van het ANV).

2.8. De besluitvorming in de algemene vergadering van het ANV vindt plaats door het uitbrengen van stemmen. Leden van het ANV hebben geen direct stemrecht. Stemmen kunnen in de algemene vergadering alleen worden uitgebracht door de leden van het bestuur en de afgevaardigden van de landenafdelingen. Er zijn maximaal 29 afgevaardigden van de landenafdelingen, 13 afgevaardigden elk van de landenafdelingen Nederland en Vlaanderen en drie van de landenafdeling Zuid-Afrika. In de algemene vergadering kunnen derhalve maximaal 38 stemmen (9 van het bestuur en 29 van de landenafdelingen) worden uitgebracht: artikel 14 van de statuten van het ANV).

2.9. Volgens de jaarrekening van de Stichting bedroeg de omvang van het Fonds per ultimo 2014 een bedrag van € 4.215.175,=. De netto opbrengst van het Fonds bedroeg in 2014 een bedrag van € 129.044,=. Daarvan zijn in dat jaar voor een bedrag van € 122.629,= aan ‘prijzen’ uitgegeven. De kantoor- en salariskosten, die verband houden met het Fonds bedroegen in dat jaar € 27.888,= (Productie 12 bij verzoekschrift).

3 Het verzoek

3.1. [verzoeker] verzoekt bij beschikking, uitvoerbaar bij voorraad, primair (1.) alle bestuurders van de Stichting met onmiddellijke ingang te ontslaan; (2.) een nieuw, onafhankelijk bestuur bij de Stichting te benoemen; subsidiair (1.) de Stichting te ontbinden met onmiddellijke ingang; (2.) een onafhankelijke vereffenaar bij de Stichting te benoemen, in beide gevallen met veroordeling van de Stichting in de kosten van de procedure.

3.2. Aan dit verzoek legt [verzoeker] ten grondslag dat – kort gezegd – het bestuur van de Stichting, anders dan mr H.L.A. Visser in zijn testament heeft bepaald, een (aanzienlijk) groter deel dan een-achtste deel van de jaarlijkse opbrengsten van het Fonds heeft besteed aan personeels-, huisvestings- en organisatiekosten. Deze kosten worden door de Stichting betaald aan het ANV. Daarmee handelt het bestuur in strijd met de wet en/of de statuten en overtreedt het bestuur het uitkeringsverbod van artikel 2:285, lid 3 BW, dan wel pleegt het bestuur van de Stichting wanbeheer.

4 Het verweer

4.1. De Stichting verweert zich tegen het verzoek en stelt dat het verzoek moet worden afgewezen. Zij voert daartoe – samenge-

vat – aan dat [verzoeker] geen belanghebbende is in de zin van de artikelen 2:298 lid 1 BW en 2:21, lid 4 BW en daardoor niet ontvankelijk is in zijn verzoek. Inhoudelijk verweert de Stichting zich door te stellen dat betalingen door de Stichting vanuit het Fonds aan het ANV worden gedaan in overeenstemming met het testament van mr. H.L.A. Visser. Weliswaar kunnen de kantoor- en administratiekosten niet geheel met het een-achtste deel van de inkomsten uit aandelen en obligaties worden gedekt en wordt daarom een klein deel van die kosten betaald uit het (eigen) vermogen van het Fonds. Dit vermogen is echter ondanks de ontwikkelingen op de aandelenbeurs ook in recente jaren gegroeid, waardoor dit is gerechtvaardigd. In ieder geval zijn de betalingen niet te kwalificeren als uitkeringen aan oprichters in de zin van artikel 2:285 lid 3 BW. En ook overigens handelt het bestuur van de Stichting niet in strijd met de statuten en is er geen sprake van wanbeheer.

4.2. Voor zover relevant zal het verweer van de Stichting hierna worden besproken.

5 De beoordeling

Primair en subsidiair

5.1. Als eerste en meest verstrekkende verweer zal de rechtbank bespreken of [verzoeker] kan worden beschouwd als belanghebbende in de zin van artikel 2:298, lid 1 BW of artikel 2:21, lid 4 BW en in die zin het onderhavige verzoek kan doen. [verzoeker] beschouwt zichzelf als belanghebbende, omdat hij sinds 1986 lid is van het ANV en daarvan tussen juni 2004 en juni 2012 bestuurder was. Daarnaast is hij sinds december 2009 bestuurslid van de ANV-afdeling Nederland.

5.2. In zijn uitspraak van 10 november 2006 (ECLI:NL:HR:2006:AY8290) heeft de Hoge Raad de criteria geformuleerd aan de hand waarvan beoordeeld kan worden of een verzoeker kan worden aangemerkt als belanghebbende. De geformuleerde criteria staan bekend als de ‘twee kringlen’, en komen erop neer dat er twee categorieën van belanghebbenden bestaan, namelijk (i) degenen, die bij de uitkomst van de procedure een eigen belang hebben en (ii.) degenen die op een andere wijze zo nauw zijn betrokken bij het onderwerp dat zij op van grond van die betrokkenheid een belang hebben om in de procedure te verschijnen.

5.3. Uit hetgeen over en weer is gesteld komt de rechtbank tot de conclusie dat [verzoeker] niet behoort tot de door de Hoge Raad onder (i). geformuleerde categorie: [verzoeker] heeft niet een eigen belang bij de uitkomst van de procedure. Het enkele feit dat [verzoeker] lid is van het ANV en bestuurslid van de landenafdeling Nederland is onvoldoende om van een eigen belang te kunnen spreken.

5.4. De vraag is vervolgens of [verzoeker] in zijn (dubbele) hoedanigheid van lid van het ANV en bestuurslid van de landenafdeling Nederland op een zo nauwe wijze betrokken is dat hij op grond daarvan een belang heeft om in de procedure te verschijnen (categorie ii.).

5.5. Voor de rechtbank is het een belangrijk gegeven dat een stichting, tenzij de statuten anders bepalen, als vennootschappelijk orgaan slechts een bestuur kent. Er is bij een stichting derhalve geen vennootschappelijke structuur waarbij het ene vennootschappelijke orgaan het andere orgaan controleert, adviseert en/of beoordeelt. Daardoor zal bij een stichting sneller dan bij een rechtspersoon, waarbij het ene orgaan het andere controleert en/of adviseert, sprake zijn van een belang bij de procedure, teneinde het bestuur van de stichting te (kunnen) onderwerpen aan een bepaalde controle op haar beleid. Anderzijds volgt uit het wettelijk stelsel dat het niet de bedoeling is dat de kring van belanghebbenden zich uitstrekt tot eenieder die de

behoefte voelt om vermeend wanbeleid binnen een stichting aan de orde te stellen (zie conclusie AG bij eerdergenoemd arrest van de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2006:AY8290, overweging 3.3, laatste alinea).

5.6. Voor de beoordeling of iemand al dan niet als belanghebbende kan worden beschouwd kan mede van invloed zijn of er een (andere) structuur aanwezig is, die tegenwicht kan bieden tegen het zelfstandig en/of eigenmachtig optreden van het bestuur van de stichting.

5.7. De statuten van de Stichting kennen geen bepaling dat er een ander orgaan dan het bestuur is. De te beantwoorden vraag is dus of er via een andere weg voldoende controle op het bestuur van de Stichting kan plaatsvinden.

5.8. Tussen het bestuur van de Stichting en het dagelijks bestuur van het ANV bestaat een personele unie: de leden van het dagelijks bestuur van het ANV vormen tevens de leden van het bestuur van de Stichting (rechtsoverwegingen 2.7 en 2.8).

5.9. Het ANV is een vereniging, waarbij de algemene ledenvergadering het bestuur benoemt (artikel 9, lid 1 van de statuten) en een bestuurslid kan schorsen en kan ontslaan (artikel 9, lid 9 van de statuten). Door bestuursleden te benoemen en in voorkomend geval te schorsen of zelfs te ontslaan kan de algemene vergadering controle uitoefenen op het bestuur van het ANV. Indirect, vanwege de personele unie tussen het dagelijks bestuur van het ANV en het bestuur van de Stichting kan de algemene vergadering van het ANV hierdoor ook invloed uitoefenen op het bestuur van de Stichting. Ontslag als bestuurslid van het ANV heeft immers ook ontslag als bestuurslid van de Stichting tot gevolg.

5.10. Weliswaar heeft niet elk lid van het ANV stemrecht in de algemene vergadering, maar hebben alleen de leden van het bestuur (maximaal 9 stemmen) en de afgevaardigden van de landenafdelingen (maximaal 29 stemmen) dat, zoals in rechts-overweging 2.8 is beschreven. Om te voorkomen dat bij afwezigheid van (te veel) afgevaardigden van de landenafdelingen het bestuur in de algemene vergadering beslissingen kan nemen bepaalt artikel 14, lid 6 van de statuten van het ANV nog dat het bestuur in de algemene vergadering niet meer dan de helft van het aantal door de afgevaardigden uitgebrachte stemmen kan uitbrengen.

5.11. Alles bijeen genomen komt de rechtbank tot het oordeel dat de algemene vergadering van het ANV het beleid van het bestuur van de Stichting kan controleren door in voorkomend geval de schorsing en/of het ontslag van de bestuursleden van het ANV en daarmee ook de bestuursleden van de Stichting te agenderen, in stemming te brengen en, in geval van meerderheid van stemmen, tot schorsing en/of ontslag te beslissen. In dat proces hebben de afgevaardigden van de landenafdelingen steeds de doorslaggevende stem. Onder die omstandigheden kan, naar het oordeel van de rechtbank, in voldoende mate controle plaatsvinden op het beleid van de Stichting en bestaat er geen noodzaak om de kring van belanghebbenden in dit geval zodanig op te rekken dat [verzoeker] als belanghebbende kan of moet worden aangemerkt. Als gevolg daarvan komt de rechtbank tot het oordeel dat [verzoeker] niet als belanghebbende in deze procedure kan worden aangemerkt, te meer ook omdat hij als bestuurslid van de ANV-landenafdeling Nederland invloed kan uitoefenen op het stemgedrag in de algemene vergadering van het ANV. De conclusie zal derhalve zijn dat [verzoeker] in zijn verzoek niet-ontvankelijk zal worden verklaard.

5.12. Bij deze stand van zaken behoeven de overige stellingen van [verzoeker] en de verweren van de Stichting geen nadere bespreking meer.

5.13. Als de in het ongelijk gestelde partij zal [verzoeker] worden veroordeeld in de kosten van de procedure aan de zijde van de

Stichting, begroot op € 1523,= (€ 619,= griffierecht + 2 punten à € 452,=).

6 De beslissing

De rechtbank:

primair en subsidiair

– verklaart [verzoeker] niet-ontvankelijk in zijn verzoek;

– veroordeelt [verzoeker] in de kosten van de procedure aan de zijde van de Stichting, begroot op € 1523,=.

NOOT

Iedere belanghebbende kan de rechtbank vragen de bestuurder van een stichting te ontslaan. Dat bepaalt art. 2:298 BW. Wie is belanghebbende in de zin van art. 2:298 BW? Bij de beantwoording van deze vraag past de Rechtbank Den Haag de twee kringenleer van de Hoge Raad op eigen wijze toe.

Verzoek

Verzoeker verzoekt de Rechtbank Den Haag primair alle bestuurders van de Stichting ANV Fondsen ('de Stichting') met onmiddellijke ingang te ontslaan en een nieuw, onafhankelijk bestuur bij de Stichting te benoemen. De subsidiaire vordering is voor het onderwerp van deze noot niet relevant. Ik laat deze dan ook buiten beschouwing.

Feiten

De Stichting verzorgt de administratie van enkele fondsen, waaronder het zogeheten Visser-fonds ('het Fonds'). In het Fonds is de erfenis van mr. H.L.A. Visser ondergebracht. De Stichting heeft de administratie van het Fonds overgenomen van de vereniging Algemeen-Nederlands Verbond ('ANV'). De oprichtster van de Stichting was het ANV.

De Stichting heeft tot doel om van de zuivere inkomsten uit het kapitaal van het Fonds jaarlijks of tweejaarlijks ten minste 7/8 deel te besteden aan enkele door wijlen Visser gespecificeerde doelen. Daarbij moet zij voorstellen van het ANV in aanmerking nemen. In 2014 bedraagt de netto-opbrengst van het Fonds bijna € 130.000,=. Verzoeker stelt dat het bestuur van de Stichting, in strijd met het doel van de Stichting, te veel geld aan personeels-, huisvestings- en organisatiekosten zou hebben besteed. De Stichting betaalt deze kosten aan het ANV.

Structuur van het ANV en de Stichting

Het bestuur van de Stichting bestaat uit leden van het bestuur van het ANV. De leden van het bestuur van het ANV worden gekozen door de algemene vergadering van het ANV. De leden van het ANV hebben geen direct stemrecht in de algemene vergadering. De stemmen worden uitgebracht door de leden van het bestuur (negen stemmen) en door de afgevaardigden van de landenafdelingen (29 stemmen).

Art. 2:298 BW

Art. 2:298 BW vertrouwt het toezicht op het bestuur van een stichting aan de rechter toe. Het bestuur is immers meestal het enige orgaan van de stichting. Een raad van commissarissen is bij de stichting niet dwingend voorgeschreven en een algemene vergadering ontbreekt. Iedere belanghebbende kan (naast het Openbaar Ministerie) een verzoek tot ontslag van de bestuurder van de stichting bij de rechtbank indienen. De wet geeft niet aan wie tot de kring van belanghebbenden behoort.

Twee kringenleer

In 1991 oordeelde de Hoge Raad dat voor ieder type verzoekschriftprocedure uit de aard van de procedure en de

daarmee verband houdende wetsbepalingen moet worden afgeleid wie tot de kring van belanghebbenden zijn te rekenen. Zie HR 25 oktober 1991 ECLI:NL:HR:1991:ZC0387, m.nt. Maeijer. In de betreffende casus (het betrof een beschikking tot goedkeuring van een besluit tot fusie) overwoog de Hoge Raad dat een oprichter of iemand die ten tijde van de totstandkoming van het fusiebesluit deel uitmaakt van een van de organen van de stichting in beginsel als belanghebbende moet worden aangemerkt. Een niet tot deze kring behorende persoon kan, aldus de Hoge Raad, slechts dan als belanghebbende in de zin van (thans) art. 279 Rv worden aangemerkt, als hij door de desbetreffende beschikking een concreet en specifiek nadeel ondervindt in zijn betrekking tot de stichting.

Nu dient de bepaling van (onder meer) art. 279 Rv ervoor een ingang te bieden voor de behartiging van de eigen belangen. Het wordt daarbij aan de rechter overgelaten wie hij als belanghebbende zal oproepen. In tegenstelling daartoe moet de belanghebbende in art. 2:298 BW zelf het initiatief nemen door een verzoekschrift bij de rechtbank in te dienen. De bepaling van art. 2:298 BW dient – anders dan art. 279 Rv – het belang van de stichting en niet zozeer het persoonlijk belang van de verzoeker/belanghebbende. Volgens Overes (*GS Rechtspersonen*, art. 2:295 BW, aant. 3) zal daarom de kring van personen die zich in verband met de externe controle tot de rechter kunnen richten ruimer kunnen zijn dan de kring van belanghebbenden onder art. 279 Rv.

In HR 6 juni 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF9440, *NJ* 2003/486, m.nt. Maeijer (*Scheipar*) en HR 10 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AY8290, *NJ* 2007/45, m.nt. Maeijer (*Stichting IHD*) verruimt de Hoge Raad de formulering van het begrip ‘belanghebbende’. De casus betrof een verzoek tot ontslag van bestuurders van een stichting ex art. 2:298 BW. Bij de beantwoording van de vraag of iemand belanghebbende is, speelt volgens de Hoge Raad een rol in hoeverre (kring I) de verzoeker een eigen belang heeft bij de uitkomst van de procedure, of (kring II) de verzoeker op een andere wijze zo nauw betrokken is of is geweest bij het onderwerp van de procedure dat deze daarom een belang heeft om in de procedure te verschijnen. Uit lagere rechtspraak blijkt dat de rechter toetst of de verzoeker/eiser een bepaalde mate van betrokkenheid bij het onderwerp van de procedure kan aantonen en daarom als belanghebbende uit kring II in zijn verzoek dan wel eis kan worden ontvangen. Zo bepaalt bijvoorbeeld het Hof Den Bosch in de uitspraak van 22 oktober 2008 (ECLI:NL:GHSHE:2008:BG2138) dat het belang van verzoeker is gelegen in het in de toekomst voorkomen van onrechtmatig handelen bij de stichting. Het uitoefenen van repressief toezicht volstaat niet. Volgens het Hof Amsterdam (21 juli 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:3029) heeft verzoeker er belang bij dat de stichting op behoorlijke wijze wordt bestuurd. Hier wordt verzoeker vanwege een bestaande verwevenheid als belanghebbende in zijn ontslagverzoek ontvangen. De Rechtbank Rotterdam (11 maart 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:2004) toetst ook of er belang dan wel betrokkenheid van de verzoeker bij de procedure aanwezig is. Aangezien die betrokkenheid op geen enkele wijze is onderbouwd, wordt verzoeker niet-ontvankelijk verklaard. De Rechtbank Haarlem (24 april 1996, «JOR» 1998/17, m.nt. Wessels) merkt de Verzekeringskamer aan als belanghebbende in haar verzoek tot ontslag van een bestuurder van een pensioenfonds. De rechtbank baseert haar oordeel op de in de Pensioen- en spaarfondsenwet neergelegde toezichthoudende taak van de Verzekeringskamer. En tot slot is het Gerechtshof Amsterdam (26 januari 2006, ECLI:NL:GHAMS:2006:AV8310) van oordeel dat verzoekers niet-ontvankelijk zijn, onder meer omdat verzoekers geen toezichthoudende taak ten aanzien van de stichting hebben.

Toepassing twee kringenleer door de Rechtbank Den Haag

In de onderhavige procedure is het wel duidelijk dat verzoeker geen eigen belang heeft bij de uitkomst van de procedure en dus niet tot kring I behoort. Verzoeker is sinds 1986 lid van het ANV en was tussen 2004 en 2012 daarvan bestuurder. Verzoeker is sinds december 2009 ook bestuurslid van een van de afdelingen binnen het ANV.

Interessant zijn de overwegingen van de rechtbank ten aanzien van de vraag of verzoeker in kring II kan worden geschaard. In de hiervoor aangehaalde voorbeelden uit de jurisprudentie toetst de rechter in hoeverre sprake is van een zekere betrokkenheid van verzoeker bij het onderwerp van de procedure. In plaats daarvan beantwoordt de Rechtbank Den Haag in deze zaak de vraag of er een structuur aanwezig is die “tegenwicht kan bieden tegen het zelfstandig en/of eigenmachtig optreden van het bestuur van de Stichting”. De rechtbank concludeert dat zo’n structuur bestaat, omdat de algemene vergadering van het ANV diens bestuur en daarmee ook het bestuur van de Stichting kan benoemen, schorsen en ontslaan. De rechtbank merkt verzoeker niet als belanghebbende aan, omdat verzoeker als bestuurslid van een landenafdeling zijn stem in de algemene vergadering kan uitbrengen en zo in staat is controle op het bestuur van de Stichting uit te oefenen.

Ik kan de rechtbank hierin niet volgen. In een procedure als de onderhavige moet het belang van de stichting vooropstaan en moet de betrokkenheid van verzoeker in het kader van dat belang worden onderzocht. Dat is uiteraard een feitelijk onderzoek dat tot uiteenlopende uitkomsten kan leiden. In dit geval echter verricht de rechtbank niet het juiste onderzoek. De vraag of verzoeker betrokken is bij het onderwerp van de procedure wordt wel gesteld (in r.o. 5.4) maar niet beantwoord. De rechtbank beantwoordt slechts de vraag of er externe controle op het bestuur van de Stichting kan worden uitgeoefend. Gezien de hiervoor genoemde voorbeelden uit de jurisprudentie had de rechtbank verzoeker als belanghebbende ontvankelijk kunnen verklaren juist vanwege het gegeven dat verzoeker (indirect) controle kan uitoefenen en daarmee betrokken is – en daar ook blijk van geeft – bij het ontslagverzoek wegens doeloverschrijding. In tegenstelling tot wat de rechtbank overweegt, meen ik dat de kring van belanghebbenden juist niet te veel wordt opgerekt door deze verzoeker ontvankelijk te verklaren. In de literatuur wordt verdedigd dat ook een persoon die niet direct bij de stichting is betrokken en die niet zelf concreet en specifiek nadeel zal ondervinden als het verzoek niet zou worden gehonoreerd, onder omstandigheden als het verzoek niet zou worden gehonoreerd, onder omstandigheden als belanghebbende kan worden aangemerkt (Dijk/Van der Ploeg, *Van vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij*, 2013, p. 280). Ook de Hoge Raad geeft, zoals hiervoor aangegeven, in het *Stichting/IHD*-arrest een ruimere interpretatie van het begrip ‘belanghebbende’.

Wat brengt de toekomst?

Het Wetsvoorstel bestuur en toezicht rechtspersonen voorziet in een wettelijke grondslag voor de mogelijkheid tot instelling van een raad van commissarissen bij de stichting. Tevens bevat het wetsvoorstel een ruimere regeling voor ontslag van een bestuurder van een stichting. Deze regeling zal ook van toepassing zijn op het ontslag van een commissaris. De vraag dient zich aan of deze verruiming van de mogelijkheid tot het uitoefenen van (externe) controle op het bestuur van de stichting tot een wijziging van het begrip ‘belanghebbende’ zal leiden.

A. M. Dumoulin-Siemens
Steins Bisschop & Schepel B.V.